

Saksutredning:

SØKNAD OM KONSESJON FOR HØGAMORK KRAFTVERK I GJESDAL KOMMUNE - HØRINGSUTTALELSE

Trykte vedlegg: 1. Oversendelsesbrev fra NVE av 28.03.2014 (4s).
2. Lokalisering av tiltaket (1s).
3. Skisse over utbyggingsplanene (1s).
4. Oppsummering av konsekvensutredningen (1s).
5. Administrativ innsigelse til NVE av 09.05.2014 (2s).

Utrykte vedlegg:

1. Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har i brev av 28.03.2014 sendt på høring en søknad om konsesjon for Høgamork kraftverk i Oltedalsvassdraget i Gjesdal kommune (vedlegg 1). Tiltakshaver er Lyse Produksjon AS. Søknaden behandles etter Vannressursloven og høringsfristen er 30.06.2014.

2. Saksopplysninger

2.1 Utbyggingsplanene

Tiltaksområdet som strekker seg fra Madlandsvatnet til Oltedalsvatnet ligger sentralt i Gjesdal kommune ca 10 km øst for kommunesenteret Ålgård (vedlegg 2).

Både Madlandsvatnet og Oltedalsvatnet er regulert i forbindelse med eldre kraftutbygginger (Oltedal og Oltesvik kraftstasjoner fra hhv. 1909 og 1935). Omsøkt prosjekt er således et opprustings- og utvidelsesprosjekt.

Dagens kraftverk utnytter vannfall og reguleringer som ble ervervet og tatt i bruk før alminnelig konsesjonsplikt ble innført. Det er derfor ikke knyttet noe manøvreringsreglement til kraftproduksjonen.

Størrelsen på nedbørfeltet er 54,8 km², og det planlegges et dykket inntak ca 1 km sørøst for utløpet av Madlandsvatnet. Fra inntaket vil det bli boret en tunnel på 3830 m ned til Haugamork ved Oltedalsvatnet. Der planlegges det en kraftstasjon i dagen ca 2 km øst for Haugamork. I denne forbindelse må dagens vei til Haugamork delvis oppgraderes langs en strekning på 1200 m og må videre forlenges med 620 m.

Dagens reguleringer av Madlandsvatn (1,6 m) og Oltedalsvatn (11 m) beholdes. Det er i dag ingen minstevannføring i Madlandselva som blir berørt i en lengde av 5,7 km. Det planlegges og søkes nå om en minstevannføring på 330 l/ om sommeren og 240 l/s om vinteren. Alminnelig lavvannføring er 380 l/s.

Nett-tilknytning planlegges via en ny 22 kV luftlinje fra kraftstasjonen og østover til eksisterende transformatorstasjon ved Oltedal kraftverk.

Sprenging av vannveien vil gi ca 125 000 m³ sprengstein. Denne planlegges

deponert dels ved Oltedalsvatnet og dels ved Madlandsvatnet, begge steder på eksisterende beiter med sikte på bedre arrondering av disse.

Kraftstasjonen vil få en installert effekt på 9,8 MW med beregnet årlig kraftproduksjon på 37,2 GWh. Utbyggingskostnaden er beregnet til 195,6 mill. NOK, tilsvarende en utbyggingspris på 5,26 kr/kWh.

Vedlegg 3 skisserer hovedtrekkene i planlagt utbygging.

2.2 Konsekvenser av planlagt utbygging

Det er laget en konsekvensutredning til utbyggingsplanene der følgende tema er vurdert: Landskap, naturmiljø, fisk og ferskvannsorganismer, kulturminner og kulturmiljø, forurensing, naturressurser, friluftsliv og reiseliv samt samfunnsmessige konsekvenser. Det er brukt en skala fra -4 til +4 for å vurdere konsekvensene.

Konsekvensene av planlagt utbygging er jevnt over små for de fleste utredningstema. De største negative konsekvensene er knyttet til naturmiljø (moser og fugl), fisk (ål) og jordbruk. Med unntak av ål, der konfliktgraden er satt til stor negativ (-3), opereres det med middels negativ konsekvens (-2).

Madlandselva vil få svært redusert vannføring i forhold til dagens situasjon, særlig rett nedstrøms utløpet av vatnet. Minstevannføringen vil sikre en viss vannføring i elva, men endringene blir store og elva vil forandres kraftig.

Naturmiljø

Størst konflikt er knyttet til den rødlistede mosearten *flommose* (sårbar) som er funnet i elvekanten i Madlandselva (Ravndal). På grunn av endret vannføring og endret flomregime i Madlandselva etter utbygging forventer en at mosen vil utgå. Videre vil den reduserte vannføringen i Madlandselva kunne få negative konsekvenser for de vanntilknyttede fugleartene *fossekall* og *vintererle*. I tillegg vil støy fra anleggsvirksomheten kunne påvirke *hønsehauk* som hekker i skogen bak planlagt kraftstasjon.

Dersom en unngår støyende anleggsarbeid utenom hekketida til hønsehauken (1. mars-1. juli) vil konsekvensen reduseres til liten negativ.

Ål

Rødlistearten ål (kritisk truet) er påvist i vassdraget, men status for arten er forbundet med usikkerhet og det kan stilles spørsmål ved hvor viktig vassdraget er for ål (sist påvist i Madlandsvatnet i 1983 og Oltedalsvatnet i 1993).

Gitt at det fortsatt fins ål i vassdraget, vurderes konflikten til å være stor negativ. Dette gjelder både for Madlandsvatnet (knyttet til sterk strøm ved nytt inntak) og Madlandselva/Olledalsvatnet (knyttet til redusert vannføring).

Dersom varegrinda tilpasses slik at ål ikke vil gå inn i inntaket i Madlandsvatn og heller ledes mot elva, reduseres konfliktgraden til liten negativ konsekvens.

Jordbruk

Redusert vannstand i Madlandsvatn i beitesesongen vil føre til problemer med opprettholdelse av selvgjerdeeffekten vatnet som regel har i dag. Videre er det

usikkert om den planlagte minstevannføringen i Madlandselva vil være tilstrekkelig til å opprettholde selvgjerdeeffekten der.

Forutsatt at minstevannføringen fungerer som selvgjerde langs hele Madlandselva, eller det blir iverksatt avbøtende tiltak for å bøte på manglende selvgjerdeeffekt, og at det blir innført spyleflommer for å opprettholde god vannkvalitet, kan konsekvensen endres til liten negativ/ubetydelig.

Oppsummering av konsekvensutredningen foreligger som vedlegg 4.

Fullstendig søknad med konsekvensutredning fins på www.nve.no/konsesjoner.

3. Fylkesrådmannens vurdering

I *Regionalplan for energi og klima* (2010) er det en målsetting at det skal produseres 500 GWh ny vannkraft fram mot 2020 fordelt med 250 GWh på små vannkraftverk og 250 GWh på større kraftverk. Det ligger inne som en forutsetning for produksjonsmålet at miljøkonsekvensene skal være akseptable.

Som tidligere nevnt er omsøkt prosjekt et opprustings- og utvidelsesprosjekt. Etter fylkesrådmannens vurdering gir prosjektet relativt mye ny, fornybar energi med moderate/små konflikter. Med en installert effekt på 9,8 MW defineres prosjektet samtidig som et småkraftverk. Det vil derfor være naturlig å vurdere det opp mot retningslinjene i *Strategidokument for små vannkraftverk i Rogaland 2013-2020* (SD-SMÅ).

Her heter det blant annet at:

- *det ses positivt på prosjekt som innebærer opprusting av eksisterende anlegg uten store inngrep.*
- *det skal alltid stilles krav om tilstrekkelig minstevannføring og eventuelt andre avbøtende tiltak for å ivareta landskapsopplevelse, naturtyper og arter som er sårbare for endret vannføring.*
- *for prosjekt som fører til negativ virkning på verdier av regional og lokal verdi skal det stilles krav om avbøtende tiltak.*

- *inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av verdifulle landskapselement av nasjonal, regional eller lokal betydning bør unngås.*

I henhold til rapporten *Vakre landskap i Rogaland* (Rogaland fylkeskommune 1996) inngår de nedre delene av Madlandselva i et landskapsområde av meget høy landskapsverdi/nasjonal interesse.

- *utbygging av små vannkraftverk skal ikke tilrås dersom det er fare for at rødlistede arter i kategoriene kritisk og sterkt truet blir skadelidende.*

Det er påvist ål (kritisk truet) i vassdraget, men det usikkert om den fortsatt fins.

- *når det åpnes for utbygging i vassdrag med anadrome laksefisk, innlandsfisk, og/eller ål, skal det gjennomføres nødvendige tiltak som sikrer oppgang og utvandring samt ivaretar gyte- og leveområder.*

Denne problemstillingen er aktuell i forhold til avbøtende tiltak for ål.

Når det gjelder kulturminner, mener fylkesrådmannen at konsekvensutredningen i all hovedsak er et oversiktlig og grundig dokument som gir en god oversikt over kulturminnene og kulturmiljøene i området. Den inneholder en vurdering av konsekvenser i anleggs- og driftsfase, samt en vurdering av potensialet for funn av ikke kjente automatisk freda kulturminner i de berørte områdene. Avbøtende tiltak er også vurdert. Enkelte punkt i konsekvensutredningen, i forhold til de automatisk freda kulturminnene, er imidlertid ikke korrekt. Disse er kommentert og oversendt NVE i eget brev (vedlegg 5).

I henhold til Kulturminnelovens § 9 plikter tiltakshaver ved planlegging av offentlige eller større private tiltak å få undersøkt om tiltaket vil virke inn på automatisk freda kulturminner. Innenfor planområdet ble det under befarig 24.10.2012 registrert et automatisk freda røysfelt innenfor arealet som er avsatt til jordforbedring/deponiområde nord for Madlandsvatnet. Kulturminnelokaliteten er ikke lagt inn i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden da det trengs ytterligere registreringer for å avklare røysfeltets utstrekning og funksjon.

I fylkeskommunens høringsbrev til melding med forslag til konsekvensutredningsprogram, datert 14.12.2012, ble det anbefalt at undersøkelsesplikten i henhold til Kulturminnelovens § 9 ble gjennomført i utredningsfasen. Som også konsekvensutredningen påpeker, er det potensiale for funn av ikke kjente automatisk freda kulturminner både innenfor deponi/riggområde nord for Madlandsvatnet, og i riggområdet sør for Oltedalsvatnet.

Fordi Rogaland fylkeskommune ikke har fått gjennomført § 9 undersøkelser i utredningsfasen, ser fylkeskommunen seg nødt til å fremme administrativ innsigelse til konsesjonssøknaden (vedlegg 5).

Videre skal bemerkes at bygnings- og kulturmiljøet på Haugamork er av særlig høy verneverdi, med bl.a. to SEFRAK-registrerte fjøs; «gamlefjøs» og «sauahuset», evaluert i verneklasse A, den høyeste verneklassen, d.v.s. med et fredningspotensiale. Disse inngår også i Gjesdal kommunes kulturminneplan.

Fylkesrådmannen vurderer det som svært uheldig at anleggsvei og tilkomstvei til kraftstasjonen er planlagt gjennom gårdstunet på Haugamork, tett på bygninger av særlig høy verneverdi. Dette må unngås ved at anleggs- og tilkomstvei planlegges utenom tunområdet. En oppgradering av vegen gjennom dagens tun vil medføre stor fare for skader på de verneverdige bygningene og det vil da blant annet måtte gjennomføres konkrete sikringstiltak, og jevnlig miljøovervåking m.t.p. rystelser, jfr. konsekvensutredningen. Oppgradering av traktorvei og anleggelse av ny vei i forlengelse av denne fra tunet og bort til planlagt kraftstasjon, vil være et uheldig fysisk inngrep i kulturlandskapet øst for tunet på Haugamork. Det samme gjelder for lagring av masser fra tunneldriften i bukta ved Oltedalsvatnet. Oppgradering og nybygging av vei gjennom kulturmiljøet bør gjøres skånsomt, og veien bør tilpasses terrenget i så stor grad som mulig, jfr. konsekvensutredningen.

* * * *

Med unntak av problemstillinger knyttet til kulturminnevern og konflikten knyttet til rødlistearten ål, tilsier retningslinjene i SD-SMÅ at dette er et prosjekt som bør kunne gis konsesjon under visse forutsetninger. Det er knyttet stor usikkerhet til om ål fortsatt fins i vassdraget, men det bør ut fra et føre var prinsipp gjennomføres avbøtende tiltak som beskrevet i søknaden.

Hovedproblematikken ellers ligger i forhold til framtidig vannføring i Madlandselva, både i forhold til landskapsverdier, naturmiljø (vanntilknyttede arter av mose og fugl) samt landbruk. Det kan derfor stilles spørsmålstegn ved om foreslått minstevannføring (både sommer og vinter) som ligger lavere enn alminnelig lavvannføring, er tilstrekkelig til å kunne karakteriseres som et akseptabelt konfliktnivå. Spesielt foreslått minstevannføring om vinteren er lav (jfr. foreleggets kap. 2.1). Fylkesrådmannen vil anmode NVE om å se nærmere på denne problemstillingen i den videre behandlingen av prosjektet.

4. Konklusjon

Ut fra en samlet vurdering vil fylkesrådmannen tilrå at det gis konsesjon til Høgamork kraftverk under følgende forutsetninger:

- Minstevannføringen i Madlandselva vurderes økt for å redusere de negative virkningene for landskap, naturmiljø og landbruk.
- Det iverksettes avbøtende tiltak for å bedre livsvilkårene for rødlistearten ål.
- Veien til kraftstasjonen legges utenom det verneverdige tunet på Høgamork.

Forslag til vedtak:

1. Rogaland fylkeskommune tilrår at det gis konsesjon til Høgamork kraftstasjon på følgende vilkår:
 - Minstevannføringen i Madlandselva vurderes økt for å redusere de negative virkningene for landskap, naturmiljø og landbruk.
 - Det iverksettes avbøtende tiltak for å bedre livsvilkårene for rødlistearten ål.
 - Veien til kraftstasjonen legges utenom det verneverdige tunet på Høgamork.
2. Dersom det gis konsesjon, forutsetter Rogaland fylkeskommune at kulturminneinteressene ivaretas i samsvar med bestemmelsene i Kulturminneloven, jfr. saksforelegget og administrativ innsigelse framsatt i eget brev til NVE av 09.05.2014.

Trond Nerdal
fylkesrådmann

Christine Haver
regionalplansjef

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.